

IKT I KRL

I denne artikkelen ser jeg nærmere på hvordan IKT kan tas i bruk i KRL-undervisningen i grunnskolen. I *KRL-boka 2005* heter det på side 12 (under *Grunnleggende ferdigheter i faget: Å kunne bruke digitale verktøy i KRL*) at IKT "er en hjelp til å utforske religioner og livssyn for å finne ulike presentasjoner og perspektiver. En viktig ferdighet er å kunne benytte digitalt tilgjengelig materiale, som bilder, tekster, musikk og film, på måter som forener kreativitet med kildekritisk bevissthet. Digitale medier gir nye muligheter for kommunikasjon og dialog om religioner og livssyn. Disse mediene gir også mulighet for bred tilgang til materiale om aktuelle etiske problemstillinger."

Med utgangspunkt i disse formuleringene vil jeg i det følgende se nærmere på 1) hvordan elevene kan bruke IKT når de søker etter fagstoff og annen relevant informasjon, 2) hvordan de kan bruke IKT i samarbeid og dialog, 3) hvordan de kan bruke IKT til ulike former for publisering i KRL-faglig sammenheng (her kommer jeg også inn på mappevurdering med digitale mapper). Disse tre områdene glir selvsagt over i hverandre, men jeg beholder likevel inndelingen - ikke minst av hensyn til artikkelens struktur.

I. INFORMASJONSSØK I KRL

Internett er fullt av religion, eller rettere sagt fullt av hjemmesider med religion som hovedtema. Det er trolig bare seksualitet som ruver mer på nettet enn religion. I tillegg er det slik at mens bøker og tidsskrifter, kirker og andre religiøse "markedsplasser" alltid har hatt redaktører eller prester som avgjør hva som kan og ikke kan sies, har vi på Internett ingen sensur. Nettet kan minne om et gigantisk Speaker's Corner, der hvem som helst kan si hva som helst, med hele verden som potensielt publikum.

Fordi alt flyter og intet er kvalitetssikret på nettet, finner vi mange web-portaler som tilbyr kvalitetssikret fagstoff. Det er både vel og bra, men skal elevene utvikle en fremtidsrettet kompetanse på dette feltet, bør de etter mitt syn også lære seg å vurdere informasjon kritisk. Ved siden av å kategorisere Internetts mange hjemmesider med religiøst innhold etter tema/emne og lignende, kan elevene derfor også sortere den informasjonen de finner etter hensikt og holdning.

Det er vanlig å kategorisere web-sider og annen informasjon om religioner og livssyn etter emner/tema eller lignende. Bruker elevene Yahoo, Kvasir eller andre emnebaserte søkemotorer, sorteres den informasjonen de finner på denne måten. Slik sortering er selvsagt på sin plass, men et alternativ er som nevnt å kategorisere web-sidene etter hensikt og holdning. I den forbindelse kan lærerne hjelpe elevene til å gjennomføre en form for kommunikasjons- eller språkbruksanalyse, der målet er å finne ut hva som er avsenders hensikt. Når det er gjort, er det lettere å sortere web-sidene i egnede kategorier - for eksempel de fire s-ene: salige, sinte, saklige og selgende web-sider.

De salige sidene er forkynnende hjemmesider. De er verdifulle fordi elevene her kan møte mennesker som ofte brenner for sin tro og er åpne for kommunikasjon. De tilbyr innsikt i innenfraperspektivet på religioner og livssyn.

De sinte sidene drives ofte av avhoppere, "anti-cult"-bevegelser og andre som er negative til én eller flere religioner. Slike web-sider kan være verdifulle på grunn av sitt engasjement, men publiserer ofte - i likhet med de salige sidene - udokumenterte, ikke-forskningsbaserte opplysninger. Også disse sidene representerer et slags innenfraperspektiv.

De saklige sidene drives gjerne av utdanningsinstitusjoner som ønsker å guide sine elever og studenter på Internett. Både institusjoner og privatpersoner har lagt ut mer eller mindre faglige og forskningsbaserte artikkelsamlinger og annen informasjon. Ofte representerer disse sidene et faglig utenfraperspektiv. Det finnes også pekingsamlinger som skal hjelpe brukerne til å finne frem på nettet, ofte med en kvalitetsvurdering eller andre kommentarer. Noen av disse sidene krever en avgift av brukerne.

De selgende sidene er kommersielle sider som selger eller reklamerer for religiøse bøker og lignende. De utgjør en stor andel av de religionsrelaterte web-sidene på Internett. Her kan elevene finne mange eksempler på bilder, tekster, etc - ikke nødvendigvis så forskjellig fra det de finner på de salige sidene.

Når elevene surfer omkring på nettet etter informasjon om religioner og livssyn, er det viktig at web-sidene forstås som uttrykk for kommunikasjon, og ikke som "læreboktekster". Uten et analytisk forhold til avsenders hensikt er det vanskelig å nyttiggjøre seg den informasjonen Internett tilbyr.

2. DIALOG OG KOMMUNIKASJON

Vi kan plassere IKT-basert kommunikasjon langs en akse som går fra de helt samtidige samtaler (ved bruk av mikrofon) via chat og gradvis mindre synkrone løsninger til nyhetsgrupper og e-post, der samtalepartnerne responderer på andres innspill så sent de måtte ønske. Vi vet at mange elever bruker ulike former for IKT-verktøy til kommunikasjon. Når vi tar de samme redskapene i bruk i KRL-undervisningen, har derfor mange elever stor kompetanse. Det de kanskje ikke har kompetanse på, er å delta i en fagbasert dialog. Den bør finne sted og utvikles i regi av KRL-faget.

Det foregår allerede en kontinuerlig samtale om religion på Internett utenfor KRL-fagets doméne. Deltagerne i denne samtalen kan grovt sett deles i tre: 1) Noen er pratesyke og diskusjonslystne, 2) andre er sterkt troende eller tvilende, og har et eksistensielt forhold til religiøse temaer, 3) mange er elever på jakt etter hjelp til oppgaver de gjør på skolen.

Skolen kan bidra til at elevene får veiledning og kvalifisert hjelp når de tar i bruk IKT-baserte kommunikasjonsverktøy i regi av KRL-faget. Læreren kan veilede med tanke på særlig to forhold: 1) Hvordan informasjon kan tas i bruk på en kritisk måte, med kildereferanser etc, og 2) hvordan religionsdialog kan gjennomføres på en slik måte at det bidrar til at de faglige målene i KRL nås. Dialog som arbeidsform kan utvikles og trenes på også når dialogen foregår ved hjelp av IKT. Dialogens hensikt kan blant annet beskrives som *å lære av religioner mens man lærer om religioner*. Det er med andre ord slik at en ikke kan forbli

uberørt av religion i dialogsituasjonen. Dialogen kan påvirke den enkelte - ikke slik at en i dialogen utsettes for forkynnelse eller misjon, men fordi en i dialogen er lydhør overfor og tar inn over seg den andres erfaringer og tolkning av virkeligheten.

Dialogen i KRL er blant annet behandlet i Helje K Sødal (red): *Religions- og livssynsdidaktikk* (Høyskoleforlaget 2003), Oddbjørn Leirvik: *Religionsdialog på norsk* (Pax 2001) og Tove Nicolaisen: "Dialog i KRL-faget" (*Prismet* 2001/2).

IKT-basert kommunikasjon kan også foregå på andre måter, for eksempel når elevene publiserer egne arbeider i KRL, leser og samarbeider om hverandres arbeider, og refererer til hverandre. Det ser vi nærmere på i neste avsnitt.

3. PUBLISERING VED HJELP AV IKT (OG LITT OM MAPPEVURDERING)

En god grunn for elevene til å publisere egne arbeider på Internett, er det faktum at de da får reelle mottakere. Det kan igjen føre til respons fra andre elever så vel som fra for eksempel tilhengere eller motstandere av den religionen eller de synspunktene elevene gjør rede for i eget arbeid. En veggavis i klasserommet kan ofte - men ikke alltid - erstattes av en web-side med langt flere potensielle lesere enn før. En kan videre tilstrebe et samarbeid på Internett, der elever ved ulike skoler publiserer arbeider for hverandre.

Hvis mappevurdering med digitale mapper (digital portefølje) tas i bruk som hovedarbeidsform i KRL, kan publisering på Internett settes i system på en måte som fremmer læring og sikrer grundig vurdering på bredt grunnlag i faget (se f.eks. Knut Steinar Engelsen & Geir Winje: *Arbeid med digitale mapper i skolen*, Høyskoleforlaget 2005).

Enten en baserer seg på en LMS (Learning Management System eller læringsplattform) eller på åpen publisering på nettet, kan mappevurdering være egnet i KRL. Kort sagt er tanken at elevene med utgangspunkt i læreplanens målformuleringer og med læreren som hovedveileder selv velger hvordan de vil arbeide og hva de vil lage for å dokumentere at de har lært det de skal. I en slik prosess må elevene trekkes med i planleggingen av undervisningen (inkludert tidsbruken), og de må få hjelp til å kombinere ulike kompetansemål (i samme fag og i ulike fag) uten å gape over for mye.

Tilpasset opplæring innebærer at ikke alle elevene publiserer tilnærmet identiske arbeider. Det innebærer tvert imot at de gjør forskjellige valg som viser at de når læreplanens mål i ulik grad og på ulike måter. Digitale mapper med til dels ulikt innhold kan likevel være sammenlignbare med tanke på i hvilken grad elevene har nådd læreplanens mål.

Et sentralt poeng i mappevurdering med digitale mapper er at elevenes mapper, det vil si det de publiserer, er tilgjengelig for andre. Da kan de ta imot innspill fra andre elever, lærere og andre relevante personer, og stadig forbedre sine arbeider. Fordelen med digitale mapper er altså at de er transparente, og at de dermed åpner for samarbeid.

Ofte skiller lærere og elever mellom arbeidsmapper og presentasjonsmapper. I arbeidsmappen (som kan lagres på en diskett, på et område på en harddisk eller gjerne på Internett) ligger ulike versjoner av diverse arbeider, kommentarer, notater, innspill fra andre, etc. Ikke alt må dokumenteres skriftlig. Lydfiler, bilder og film kan også publiseres digitalt.

Arbeidene i arbeidsmappen kan være i stadig utvikling. De kan tas med fra ett klassetrinn og over i neste, eller påbegynnes i ett fag og videreutvikles i et annet fag. De kan påbegynnes som individuelle arbeider og videreutvikles i gruppe eller vice versa. En arbeidsmappe kan derfor sammenlignes med en kladdebok eller scrap-bok. Lærerens viktigste oppgave i forhold til elevenes arbeidsmapper er veiledning.

I en presentasjonsmappe legges et utvalg arbeider som hentes fra arbeidsmappen og ferdigstilles med tanke på vurdering. Ved gitte anledninger kan elevene altså hente frem arbeider fra arbeidsmappen som fullføres - individuelt eller sammen med andre, hver for seg eller i kombinasjon med andre arbeider. Når de er ferdige, inngår de i en presentasjonsmappe som er nettopp det navnet tilsier: en mappe som inneholder arbeider klare til å presenteres - for lærere, medelever, foreldre e.l. Ofte er det også slik at elevene vet at arbeidene i presentasjonsmappen vurderes formelt, mens arbeidene i arbeidsmappen ikke er gjenstand for vurdering.

Ved mappevurdering kan læringsarbeidet altså knyttes til publisering ved hjelp av IKT. Når elevene velger ut arbeider og reflekterer over hvordan og i hvilken grad de viser at læreplanens mål er nådd, kan digitale mapper bidra til større forståelse for mål og mening med KRL hos den enkelte elev.